

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 3. ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.93>

УДК 368:336.64

I. М. Федорович,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, Західноукраїнський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8150-6553>

I. А. Гузела,

доктор філософії, доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія, Західноукраїнський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-2274-8788>

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИКА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ

I. Fedorovych,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Banking Business, West Ukrainian National University

I. Huzela,

Doctor of Philosophy, Associate Professor of the Department of Finance named after S. I. Yuriy, West Ukrainian National University,

WAYS TO ENHANCE THE FINANCIAL RELIABILITY OF AN INSURER UNDER THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF THE INSURANCE MARKET

Обґрунтовано напрями підвищення фінансової надійності страховика в умовах трансформації страхового ринку України. Доведено, що фінансова надійність у сучасних умовах виходить за межі статичного дотримання нормативів платоспроможності та формується як інтегральний результат взаємодії капітальної стійкості, резервної адекватності, ліквідності активів, ризикової збалансованості страхового портфеля, інвестиційної стабільності та операційної ефективності. Визначено ключові трансформаційні чинники, що впливають на фінансову надійність страховиків: перехід до ризик-орієнтованої моделі наглядку НБУ, посилення вимог до якості активів і капіталу, концентрація ринку, зростання воєнних і катастрофічних ризиків, цифровізація страхових процесів та підвищення стандартів корпоративного управління і прозорості. Розкрито роль гармонізації регуляторного середовища з підходами Solvency II та значення ORSA як інструменту внутрішньої оцінки ризиків і платоспроможності. Запропоновано комплекс організаційно-економічних механізмів підвищення фінансової надійності, що охоплює управління капіталом і резервами на основі ризикового профілю, ALM-підхід до ліквідності, оптимізацію перестраховального захисту, диверсифікацію інвестиційного портфеля та розвиток системи внутрішнього контролю й ризик-менеджменту.

The directions for strengthening the financial reliability of insurers in the context of the transformation of the Ukrainian insurance market are substantiated. It is proved that under modern conditions financial reliability goes beyond the static compliance with solvency regulations and is formed as an integral result of the interaction of capital stability, adequacy of insurance reserves, liquidity of assets, risk balance of the insurance portfolio, investment stability and operational efficiency of the insurance company. It is established that ensuring the financial reliability of an insurer requires not only maintaining a sufficient level of own capital and insurance reserves but also forming an effective risk management system that takes into account the structure of the insurance portfolio, the nature of assumed insurance obligations and the level of asset diversification.

The key transformational factors influencing the financial reliability of insurers in modern conditions are identified, including the transition to a risk-based supervisory model by the National Bank of Ukraine, strengthening requirements for the quality of assets and the capital structure of insurers, concentration of the insurance market and reduction in the number of financially weak companies, growth of war-related, catastrophic and cyber risks, active digitalization of insurance processes and distribution channels, as well as increasing standards of corporate governance, transparency and financial reporting. The importance of harmonizing the regulatory environment of Ukraine with European approaches to ensuring insurers' solvency is revealed, particularly with the principles of Solvency II, which provide for the application of risk-based methods of capital assessment, strengthening internal control systems and increasing the role of corporate governance in ensuring the financial stability of insurance companies.

Special attention is paid to the role of ORSA (Own Risk and Solvency Assessment) as an instrument for internal risk and solvency assessment, which enables insurance companies to carry out strategic capital planning, forecast potential risks and ensure consistency between the risk profile, investment policy and financial capabilities of the insurer. A set of organizational and economic mechanisms aimed at increasing the financial reliability of insurers is proposed, including capital and reserve management based on the company's risk profile, the application of the asset-liability management (ALM) approach to liquidity and balance sheet management, optimization of reinsurance protection, diversification of the investment portfolio, improvement of internal control and risk management systems, as well as the use of modern digital technologies to increase transparency and efficiency of insurance operations.

Ключові слова: *страхування, фінансова надійність страховика, платоспроможність, страхові резерви, Solvency II, корпоративне управління, перестрахування, ліквідність.*

Keywords: *insurance, financial reliability of the insurer, solvency, insurance reserves, Solvency II, corporate governance, reinsurance, liquidity.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку страхового ринку України характеризується значними структурними та інституційними трансформаціями, зумовленими макроекономічною нестабільністю, воєнними ризиками та посиленням вимог до фінансової прозорості й капіталізації страховиків. Передача функцій нагляду за страховим ринком до Національного банку України, імплементація ризик-орієнтованого підходу до регулювання, гармонізація нормативної бази з європейськими стандартами платоспроможності суттєво підвищили вимоги до фінансової стійкості страхових компаній [9]. У цих умовах фінансова надійність страховика набуває системного значення не лише як характеристика його здатності своєчасно виконувати страхові зобов'язання, а як ключовий фактор довіри до страхового ринку та індикатор його стабільності. Водночас трансформаційні процеси супроводжуються скороченням кількості страховиків, концентрацією ринку, підвищенням волатильності інвестиційного середовища, зростанням частоти та масштабів страхових подій, що створює додаткові ризики для забезпечення достатності капіталу, адекватності страхових резервів і підтримання ліквідності.

Особливої актуальності проблема набуває в умовах воєнного стану та економічної турбулентності, коли страховики функціонують у середовищі підвищеної невизначеності, обмеженого доступу до фінансових ресурсів і нестабільності фінансових ринків. Традиційні механізми забезпечення платоспроможності виявляються недостатніми без їх адаптації до нових ризикових параметрів та впровадження інтегрованих моделей управління фінансовою надійністю. Наявні суперечності між зростанням регуляторних вимог та обмеженістю фінансових можливостей страховиків, а також необхідність формування адаптивних механізмів підтримання їхньої фінансової стійкості обумовлюють потребу в комплексному науковому обґрунтуванні шляхів підвищення фінансової надійності страховика в умовах трансформації страхового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової надійності страховика та забезпечення його платоспроможності є предметом

активних наукових досліджень у сучасній економічній літературі. Значний внесок у дослідження фінансової стійкості страхових компаній зробили вітчизняні науковці. Зокрема, питання фінансового аналізу діяльності страховиків та оцінювання їхньої стійкості досліджують В. Борисова, О. Селезень та В. Ждек. Теоретичні аспекти формування фінансової надійності страхової компанії та чинники її забезпечення розглядає О. Бороніна. Окремі підходи до управління платоспроможністю страхових компаній та адаптації страхового ринку до сучасних економічних викликів обґрунтовано у працях В. Дранус, Л. Дранус та Н. Трушкіної. Методи оцінювання фінансової надійності страховиків та механізми забезпечення їх економічної безпеки досліджують І. Кисільова та А. Величко, а також О. Музичка та Н. Копилюк. Важливі аспекти управління фінансовою стійкістю страхових компаній розкрито у працях О. Кнейслер, С. Король та Н. Спасів. Питання забезпечення фінансової стійкості страховиків у сучасних умовах економічної нестабільності досліджує О. Малащук, а роль перестраховування у підвищенні фінансової надійності страхових компаній обґрунтовують науковці Л. Попова та І. Мізунська. Водночас, незважаючи на наявність значного наукового доробку, подальшого дослідження потребують питання формування комплексної системи забезпечення фінансової надійності страховика в умовах трансформації страхового ринку, посилення регуляторних вимог та зростання системних ризиків.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування та розроблення практичних напрямів підвищення фінансової надійності страховика в умовах трансформації страхового ринку. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: уточнити економічну сутність фінансової надійності страховика та її місце у системі забезпечення фінансової стійкості; визначити ключові трансформаційні чинники, що впливають на рівень фінансової надійності страхових компаній; здійснити систематизацію основних загроз платоспроможності та достатності капіталу; обґрунтувати комплекс організаційно-економічних механізмів підвищення фінансової надійності страховика з урахуванням ризик-орієнтованого підходу до управління; запропонувати структурну модель

інтегрованого забезпечення фінансової надійності страховика в умовах регуляторних і макроекономічних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. З позицій сучасної економічної теорії фінансову надійність страховика доцільно трактувати як інтегральну характеристику його фінансового потенціалу, що відображає здатність підтримувати збалансованість між обсягом прийнятих страхових зобов'язань і наявними фінансовими ресурсами, забезпечуючи нормативну та економічну платоспроможність у коротко- і довгостроковій перспективі. Проблематика виходить за межі виконання поточних страхових виплат і стосується стратегічної здатності компанії підтримувати фінансову рівновагу без формування латентних дисбалансів, які в умовах кризових явищ можуть трансформуватися у загрозу банкрутства. За умов трансформації страхового ринку фінансова надійність визначається не стільки співвідношенням активів і зобов'язань на певну звітну дату, скільки спроможністю страховика адаптувати фінансову модель до змін структури ризиків, коливань макроекономічних параметрів і трансформації регуляторних вимог [2, с. 100].

Сучасна наукова парадигма розглядає фінансову надійність як інтегровану характеристику фінансової системи страховика, що охоплює достатність і якість власного капіталу, обґрунтованість формування страхових резервів, ефективність системи перестраховального захисту, рівень ліквідності та надійності активів, ступінь диверсифікації інвестиційного портфеля, зрілість системи управління ризиками та якість корпоративного управління, що дозволяє оцінювати фінансову надійність не лише як поточний фінансовий стан, а як результат узгодженої взаємодії ключових підсистем страхової компанії, що забезпечують її довгострокову стійкість та адаптивність до змін зовнішнього середовища [4].

У сучасних умовах страховий портфель дедалі більше піддається впливу воєнних, кібернетичних та системних ризиків, що зумовлює необхідність переходу від формального нормативного регулювання до ризик-орієнтованого управління капіталом і резервами. Фінансова надійність у такому контексті визначається не лише абсолютною величиною капіталу, а його відповідністю структурі прийнятих ризиків. Відтак, формування

фінансової надійності страховика в Україні відбувається в умовах глибоких інституційних, регуляторних та макроекономічних трансформацій, які суттєво змінюють параметри функціонування страхового ринку. Сучасний страховий ринок характеризується не лише структурними змінами, а й якісною перебудовою механізмів регулювання, управління ризиками та фінансового забезпечення діяльності страховиків. У сукупності ці процеси формують нову конфігурацію чинників, що безпосередньо впливають на рівень та механізми забезпечення фінансової надійності. Передусім визначальним чинником виступає перехід до ризик-орієнтованої моделі державного нагляду. Зміщення акценту з формального контролю виконання нормативів до оцінки ризикового профілю страховика зумовлює трансформацію підходів до управління капіталом і резервами.

Другим суттєвим чинником є посилення вимог до структури активів та якості капіталу. Регуляторні зміни спрямовані на мінімізацію практик формального нарощування активів без їх реальної ліквідності або надійності. Підвищення стандартів оцінки активів, обмеження щодо вкладень у пов'язані структури, вимоги до диверсифікації інвестиційного портфеля зменшують можливість використання ризикових або низьколіквідних інструментів для покриття страхових зобов'язань. За таких умов фінансова надійність страховика безпосередньо залежить від реальної економічної якості його активів, а не від їх номінального обсягу.

Вагомий вплив справляє також процес концентрації страхового ринку. Скорочення кількості фінансово слабких компаній, підвищення мінімальних вимог до капіталу та посилення нагляду сприяють підвищенню середнього рівня фінансової стійкості на ринку. Водночас зростання ринкової концентрації підвищує системну значущість великих страховиків, що об'єктивно посилює вимоги до їх фінансової надійності [5, с. 102].

Вагомим трансформаційним чинником виступає підвищення інтенсивності та кумулятивності воєнних і катастрофічних ризиків. Воєнні дії, інфраструктурні руйнування, кіберзагрози та інші системні шоки суттєво змінюють структуру страхових ризиків і підвищують їхню концентрацію та здатність до накопичення збитків. У таких умовах традиційні моделі

актуарних розрахунків можуть виявлятися недостатніми, що потребує перегляду тарифної політики, підвищення ролі перестраховального захисту та формування додаткових фінансових резервів.

Суттєвого значення набуває цифровізація страхових процесів. Впровадження цифрових каналів продажу, автоматизація андеррайтингу, використання великих масивів даних для оцінки ризиків, дистанційне врегулювання страхових випадків трансформують бізнес-модель страховика. З одного боку, цифровізація знижує операційні витрати та підвищує ефективність управління ризиками, що позитивно впливає на фінансову надійність. З іншого - посилюються кіберризики, технологічні залежності та потреба у значних інвестиціях у ІТ-інфраструктуру [3, с. 152].

Не менш важливим є підвищення вимог до прозорості діяльності та якості корпоративного управління. Запровадження стандартів розкриття інформації, вимоги до незалежності органів управління, внутрішнього контролю та управління ризиками посилюють дисципліну фінансової діяльності страховиків. У сучасних умовах фінансова надійність дедалі більше пов'язується не лише з фінансовими показниками, а й із якістю управлінських рішень, стратегічного планування та внутрішнього контролю.

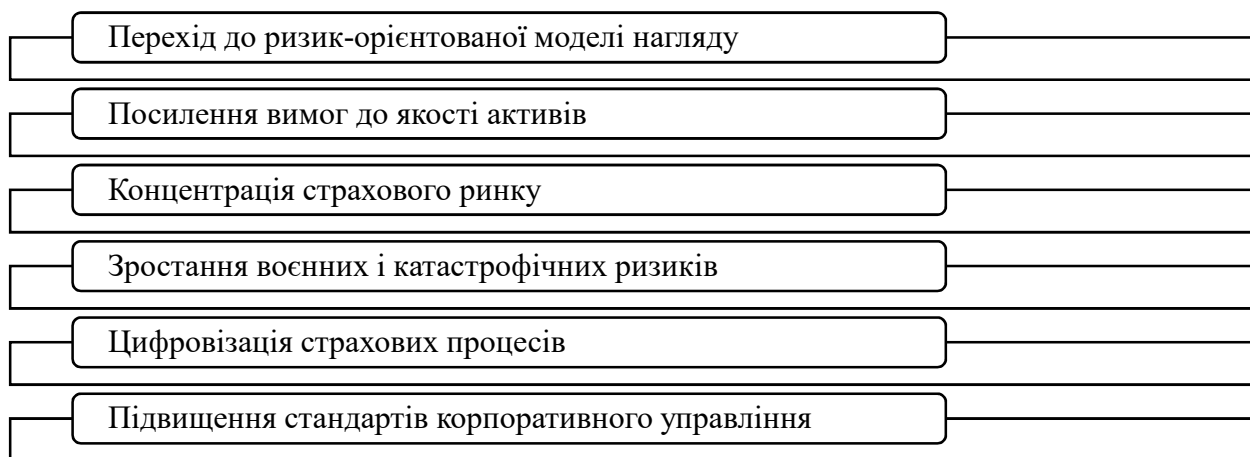

Рис. 1. Трансформаційні чинники впливу на фінансову надійність страховиків

Джерело: сформовано за даними [8].

Реалізація зазначених вимог до прозорості діяльності та підвищення якості корпоративного управління значною мірою зумовлена інституційними змінами у системі державного регулювання страхового ринку. Інституційна трансформація страхового сектору України безпосередньо пов'язана з

передачею функцій державного регулювання та нагляду за небанківськими фінансовими установами до Національного банку України. Така трансформація не обмежилася формальною зміною регулятора, а супроводжувалася суттєвим переглядом підходів до державного нагляду та регуляторної політики. Зокрема, відбулося поступове зміщення акцентів від адміністративно-нормативного контролю за дотриманням формальних показників діяльності страховиків до впровадження ризик-орієнтованої моделі нагляду, що передбачає комплексну оцінку фінансового стану страхової компанії, структури її ризиків, якості активів та ефективності системи управління [11].

Запровадження НБУ ризик-орієнтованого підходу означає, що оцінювання діяльності страховика здійснюється з урахуванням індивідуального профілю ризиків, якості корпоративного управління, внутрішніх процедур контролю та здатності до самостійної оцінки ризиків. Нормативні зміни щодо структури активів, якості прийнятних для покриття резервів інструментів та підвищення вимог до власного капіталу суттєво обмежили можливість використання формально достатніх, але економічно ризикових активів. Посилення вимог до ліквідності та диверсифікації інвестиційного портфеля фактично трансформує модель забезпечення платоспроможності від кількісної до якісної. Відповідно, фінансова надійність дедалі більше залежить від реальної економічної вартості активів та їх здатності забезпечувати стабільний грошовий потік [12].

Окремого аналізу потребує гармонізація українського регулювання з підходами, закладеними в директиві Solvency II. Європейська модель платоспроможності ґрунтується на трирівневій структурі: кількісні вимоги до капіталу (Pillar I), вимоги до системи управління та внутрішнього контролю (Pillar II), а також вимоги до розкриття інформації (Pillar III). Впровадження елементів цієї моделі в українську практику означає поступовий перехід від нормативно-фіксованого мінімального капіталу до ризик-чутливої системи оцінювання достатності капіталу [13].

Рис. 2. Порівняльна характеристика традиційної нормативної моделі платоспроможності та ризик-орієнтованої моделі Solvency II

Джерело: сформовано за даними [13].

Особливо важливим елементом Pillar II є концепція ORSA (Own Risk and Solvency Assessment) - внутрішня оцінка ризиків і платоспроможності. ORSA передбачає, що страховик самостійно здійснює комплексний аналіз свого ризикового профілю, прогнозує вплив стресових сценаріїв та оцінює достатність капіталу у середньо- та довгостроковій перспективі, що змінює парадигму фінансової надійності: акцент зміщується від формального

дотримання регуляторних нормативів до стратегічного управління фінансовою стійкістю та ризиками страхової діяльності.

Впровадження логіки ORSA означає, що фінансова надійність визначається не лише фактичним рівнем капіталу на звітну дату, а й здатністю компанії прогнозувати майбутні ризикові навантаження, враховувати сценарії макроекономічних шоків, воєнних ризиків, змін у перестраховальному покритті та волатильності інвестиційного портфеля. Гармонізація з підходами Solvency II також передбачає підвищення ролі корпоративного управління, функції внутрішнього аудиту, комплаєнсу та актуарної функції. Фінансова надійність страховика в цьому контексті постає як результат ефективної взаємодії фінансового управління, актуарних розрахунків та стратегічного ризик-менеджменту.

Фінансова надійність страховика має багаторівневу та структурно взаємопов'язану природу, що зумовлює необхідність її розгляду як системної категорії. У межах сучасного ризик-орієнтованого підходу фінансова надійність не може зводитися до окремого фінансового показника чи нормативу; вона формується в результаті функціонування комплексу взаємодіючих підсистем, кожна з яких виконує специфічну роль у забезпеченні стійкості страхової компанії. Ключовими структурними компонентами фінансової надійності страховика є достатність страхових резервів, ліквідність активів, достатність власного капіталу, ризикова збалансованість страхового портфеля, інвестиційна стабільність та операційна ефективність.

Достатність власного капіталу виступає базовим елементом фінансової надійності, оскільки власний капітал виконує функцію покриття непередбачених збитків та компенсації ризикових відхилень. У сучасних умовах значення має не лише абсолютний розмір капіталу, а його якісна структура, джерела формування та відповідність ризиковому профілю діяльності страховика. Достатність власного капіталу передбачає здатність компанії підтримувати необхідний рівень власних коштів для виконання

вимог регулятора (SCR, MCR) і одночасно забезпечувати стратегічну гнучкість у прийнятті ризикових рішень. Недостатня капіталізація знижує здатність страховика абсорбувати шоки, тоді як надмірна свідчить про неефективне використання ресурсів. Отже, оптимальність структури капіталу є критерієм фінансової збалансованості.

Достатність страхових резервів визначає ступінь обґрунтованості сформованих страхових резервів для покриття майбутніх зобов'язань. Страхові резерви є центральним механізмом трансформації премій у майбутні виплати, а їх точність безпосередньо впливає на фінансову рівновагу компанії. У трансформаційних умовах особливого значення набуває актуарна обґрунтованість резервів, врахування катастрофічних та воєнних ризиків, а також регулярне тестування на адекватність у межах стресових сценаріїв. Недооцінка резервів створює латентні фінансові ризики, тоді як їх систематичне завищення знижує інвестиційний потенціал страховика.

Ліквідність активів відображає здатність страховика своєчасно виконувати поточні зобов'язання, насамперед здійснювати страхові виплати. На відміну від капітальної стійкості, що характеризує довгострокову спроможність, ліквідність забезпечує короткострокову фінансову стабільність. Оптимальна структура активів передбачає поєднання дохідності та можливості швидкої конвертації в грошові кошти без істотної втрати вартості. В умовах підвищеної волатильності фінансових ринків недостатній рівень ліквідності може стати чинником системної нестабільності навіть за формальної достатності капіталу.

Ризикова збалансованість страхового портфеля характеризує ступінь диверсифікації прийнятих зобов'язань та концентрації ризиків. Надмірна спеціалізація або залежність від окремих видів страхування підвищує чутливість компанії до галузевих чи регіональних шоків. Збалансований портфель передбачає оптимальне співвідношення різних видів страхування, регіонів діяльності та груп страхувальників. У цьому контексті фінансова

надійність безпосередньо пов'язана з ефективністю андеррайтингової політики та системи перестраховального захисту.

Інвестиційна стабільність відображає здатність страховика забезпечувати дохідність активів без надмірного прийняття ринкового ризику. Оскільки страхові компанії акумулюють значні фінансові ресурси у формі резервів, які інвестуються на фінансовому ринку, якість інвестиційної політики безпосередньо впливає на загальний рівень фінансової надійності. Стратегія інвестування повинна забезпечувати диверсифікацію активів, мінімізацію валютних та процентних ризиків і відповідність строкової структури активів і зобов'язань. Порушення цього балансу може призвести до втрати фінансової рівноваги в разі зміни ринкової кон'юнктури.

Операційна ефективність характеризує здатність страховика контролювати витрати та підтримувати оптимальний рівень збитковості. Високий рівень адміністративних витрат або систематичне перевищення виплат над преміями підривають фінансову стійкість навіть за достатнього капіталу. Ефективне управління витратами, цифровізація процесів, оптимізація врегулювання страхових випадків і контроль андеррайтингових рішень формують основу стабільної прибутковості, що є важливим чинником підтримання фінансової надійності в довгостроковій перспективі [6, с. 106].

Концептуальна модель фінансової надійності страховика в умовах трансформації базується на низці фундаментальних принципів, які визначають логіку побудови фінансової архітектури компанії та механізми забезпечення її стабільності (рис. 4). Зокрема, ризик-орієнтованість передбачає узгодження структури капіталу, резервів і активів із фактичним ризиковим профілем страховика. Відповідно до цього принципу достатність капіталу повинна визначатися не абстрактними нормативами, а рівнем прийнятих страхових, ринкових, кредитних та операційних ризиків. Реалізація принципу ризик-орієнтованості передбачає впровадження систем внутрішньої оцінки ризиків і платоспроможності, регулярне проведення стрес-тестування та інтеграцію управління ризиками у процес стратегічного

планування. У межах концептуальної моделі ризик-орієнтованість виступає базовою координатою формування фінансової стійкості.

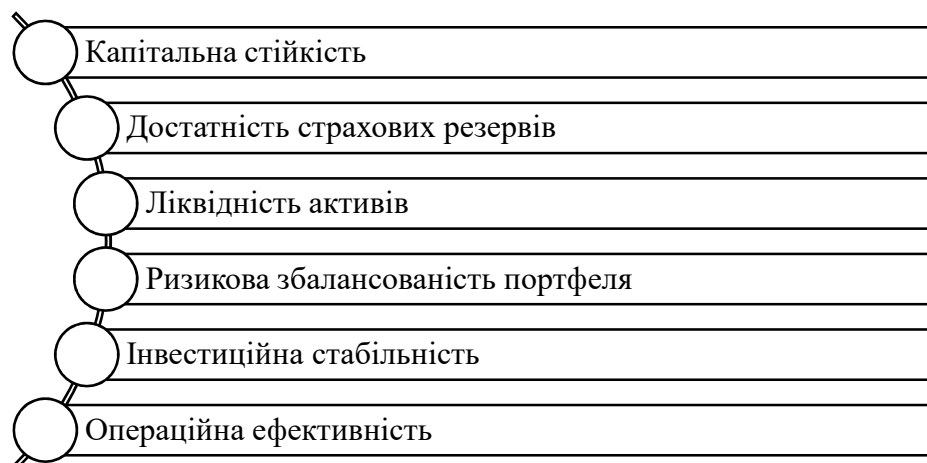

Рис. 3. Структурні компоненти фінансової надійності страховика

Джерело: сформовано за даними [7, с. 110].

Адаптивність відображає здатність страховика оперативно реагувати на макроекономічні коливання, зміни регуляторного середовища, трансформацію структури попиту на страхові послуги та зростання нових видів ризиків. У трансформаційній економіці фінансова надійність залежить не лише від накопичених ресурсів, а від гнучкості фінансової моделі. Адаптивність проявляється у можливості коригування тарифної політики, перегляду структури страхового портфеля, оптимізації інвестиційної стратегії та реструктуризації капіталу. Страхова компанія, що не здатна швидко реагувати на зміни середовища, втрачає фінансову стійкість навіть за формальної відповідності нормативам.

Диверсифікація спрямована на зниження концентрації ризиків та забезпечення збалансованості страхового та інвестиційного портфелів. У контексті фінансової надійності диверсифікація виступає механізмом мінімізації кумулятивних втрат та підвищення передбачуваності грошових потоків. Оптимальне поєднання різних видів страхування, регіонів діяльності та інвестиційних інструментів дозволяє зменшити залежність страховика від окремих сегментів ринку та знизити ймовірність системних дисбалансів.

Диверсифікація, таким чином, є інструментом стабілізації ризикового профілю компанії.

Прозорість фінансової діяльності та ефективне корпоративне управління виступають інституційною основою фінансової надійності. Наявність чітких процедур внутрішнього контролю, незалежних функцій управління ризиками, актуарного забезпечення та внутрішнього аудиту формує довіру до страховика з боку регулятора, інвесторів і страхувальників. У межах концептуальної моделі прозорість забезпечує не лише інформаційну відкритість, а й підвищує дисципліну фінансових рішень, зменшує ймовірність прихованих ризиків та сприяє підтриманню стабільної ділової репутації.

Рис. 4. Концептуальна модель фінансової надійності страховика

Джерело: сформовано за даними [1, с. 62].

Цифрова інтегрованість означає використання сучасних аналітичних інструментів, інформаційних систем і технологій обробки даних для управління ризиками, тарифоутворення та фінансового планування. У сучасному страховому бізнесі цифрові рішення дозволяють підвищити точність актуарних розрахунків, своєчасно виявляти відхилення у збитковості та мінімізувати операційні витрати. Разом із тим цифровізація повинна супроводжуватися належним управлінням кіберризиками та забезпеченням інформаційної безпеки.

Ключовим шляхом підвищення фінансової надійності є перехід від підходу «мінімально достатнього» капіталу до підходу «економічно адекватного» капіталу, який відповідає структурі прийнятих ризиків. Практична реалізація цього напрямку передбачає формування політики управління капіталом, у межах якої встановлюються цільові рівні достатності власних коштів, параметри покриття капітальних вимог, обмеження щодо надмірного зростання ризикових сегментів портфеля та умови розподілу прибутку. У трансформаційних умовах важливим є посилення ролі стрес-капіталізації: страховик має оцінювати здатність капіталу витримувати не лише середні коливання збитковості, а й екстремальні сценарії (різке зростання виплат, девальваційні коливання, зниження вартості активів). Отже, капіталізаційний напрям формує базову передумову фінансової надійності через підвищення здатності страховика абсорбувати ризикові втрати.

Належний рівень страхових резервів визначає реальну здатність страховика виконувати майбутні страхові зобов'язання, а відтак виступає основою фінансової надійності. Підвищення надійності в цьому сегменті передбачає посилення актуарної обґрунтованості резервів, підвищення якості вихідних даних, удосконалення процедур оцінки збитковості та регулярну перевірку резервів на достатність у межах стресових сценаріїв. У воєнних і кризових умовах актуальним є врахування кумулятивних та катастрофічних ризиків, зміни частоти страхових випадків, інфляції збитків, затримок у врегулюванні та зростання судових витрат. Недооцінка резервів формує латентний дефіцит фінансових ресурсів, що часто проявляється із запізненням і може трансформуватися у кризу ліквідності та платоспроможності. Водночас надмірне резервування знижує інвестиційний потенціал, що також негативно впливає на довгострокову стійкість.

Навіть за достатнього капіталу страховик може втратити фінансову надійність у разі нездатності оперативно здійснювати виплати, тому управління ліквідністю має розглядатися як стратегічний компонент

стійкості. Практичними інструментами підвищення фінансової надійності є запровадження управління активами та пасивами (ALM) із забезпеченням строкової відповідності активів і зобов'язань, оптимізація структури активів за ліквідністю та якістю, а також обмеження концентрації в окремих фінансових інструментах і контрагентах. У трансформаційному середовищі ліквідністю доцільно управляти на основі сценарного планування грошових потоків, що враховує можливі хвилі виплат, зміни інвестиційного доходу, здорожчання фінансових ресурсів та ризику втрати ліквідності на ринках, що дозволяє мінімізувати імовірність ситуацій, коли страхова компанія формально є платоспроможною, але фактично не здатна своєчасно виконувати зобов'язання перед страхувальниками.

Водночас, фінансова надійність істотно залежить від якості сформованого страхового портфеля, оскільки саме андеррайтинг визначає «параметри» майбутніх зобов'язань. Підвищення фінансової надійності страховика в цьому контексті передбачає удосконалення процедур андеррайтингу, перегляд і оптимізацію тарифної політики, посилення контролю за концентрацією страхових ризиків, а також формування системи лімітів щодо прийняття ризиків у високоризикових сегментах страхового портфеля. Особливої уваги потребує перестраховування як інструмент стабілізації портфеля та зменшення кумулятивного ризику. В умовах воєнних і катастрофічних загроз перестраховальний захист виконує функцію перерозподілу системних ризиків і зменшення навантаження на власний капітал. Відтак підвищення фінансової надійності потребує оптимізації перестраховальних програм, підвищення якості контрагентів та узгодження умов перестраховування зі структурою ризиків портфеля [10, с. 107].

Оскільки інвестиційний дохід є суттєвим джерелом підтримання капіталу та покриття операційних витрат, інвестиційна політика має бути спрямована не на максимізацію доходності, а на забезпечення стабільності та надійності активів. У трансформаційному середовищі пріоритетними стають диверсифікація інвестиційного портфеля, контроль валютного та процентного

ризиків, обмеження вкладень у високоволатильні інструменти та забезпечення відповідності інвестиційної стратегії структурі резервів.

У межах ризик-орієнтованої регуляторної парадигми фінансова надійність страховика прямо залежить від якості корпоративного управління та внутрішнього контролю. Підвищення фінансової надійності потребує зміцнення функцій комплаєнсу, внутрішнього аудиту, актуарної та ризикової функції, розмежування повноважень, прозорості прийняття рішень і підвищення відповідальності органів управління за дотримання політик управління ризиками. Цифрова інтегрованість у цьому контексті виступає не лише інструментом оптимізації витрат, а й засобом підвищення точності аналітики: автоматизований моніторинг показників збитковості, використання аналітичних моделей у тарифоутворенні, виявлення шахрайських операцій, побудова раних індикаторів ризиків. Водночас цифровізація повинна супроводжуватися управлінням кіберризиками, оскільки технологічна вразливість здатна створити нові загрози фінансовій стійкості.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Фінансова надійність страховика в умовах трансформації страхового ринку формується під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників, серед яких ключову роль відіграють достатність і якість капіталу, обґрунтованість формування страхових резервів, ліквідність активів, збалансованість страхового портфеля, ефективність інвестиційної діяльності та якість корпоративного управління. У сучасних умовах підвищення фінансової надійності страховика потребує впровадження ризик-орієнтованого підходу до управління фінансовими ресурсами, удосконалення андеррайтингової та тарифної політики, оптимізації перестраховального захисту, забезпечення належного рівня ліквідності та диверсифікації активів. Важливе значення також має гармонізація національного регулювання зі стандартами Solvency II, розвиток систем внутрішньої оцінки ризиків і платоспроможності та підвищення прозорості діяльності страхових компаній.

Література

1. Борисова В., Селезень О., Ждек В. Фінансовий аналіз стійкості страхових компаній. Управління змінами та інновації. 2024. № 10. С. 61-65. <https://doi.org/10.32782/СМІ/2024-10-12>
2. Бороніна О. О. Фінансова надійність страхової організації та чинники її забезпечення. Соціальна економіка. 2023. Вип. 66. С. 99–108. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-66-09>
3. Дранус В., Дранус Л., Трушкіна Н. Інноваційні підходи до управління платоспроможністю страхових компаній в Україні. Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія Економіка АПК. 2023. № 30. С. 151–156. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.151>
4. Кисільова І., Величко А. Оцінка фінансової надійності страхової організації. Економіка та суспільство. 2021. № 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-2>
5. Кнейслер О., Король С., Спасів Н. Прагматизм управління фінансовою стійкістю страхових компаній. Світ фінансів. 2022. № 2. С. 99-110. DOI: [10.35774/SF2022.03.099](https://doi.org/10.35774/SF2022.03.099)
6. Малащук О. В. Фінансова стійкість страхової компанії в умовах сучасних викликів. Управління змінами та інновації. 2025. № 14. С. 104–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2025-14-16>.
7. Матвійчук В. І. Хамула А. В. Оцінка та забезпечення надійності міжнародних страхових організацій на фінансовому ринку України. Економіка і організація управління. 2020. № 4 (40). С. 107-119. DOI: [10.31558/2307-2318.2020.4.11](https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.4.11)
8. Музичка О. М., Копилюк Н. Ю. Фінансова надійність страхових компаній як основа їх економічної безпеки. Бізнес Інформ. 2025. №8. С. 370–378. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-370-378>
9. Національний банк України. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні». Київ: НБУ, 2020.

10. Попова Л. В., Мізунська І. Р. Перестраховання як чинник забезпечення фінансової надійності страховика. Бізнес-навігатор. 2019. Вип. 3-2. С. 106–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_3-2_22

11. Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика: Постанова Національного банку України від 27.12.2023 № 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0194500-23#Text>

12. Про затвердження Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика: Постанова Правління НБУ від 29.12.2023 № 201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0201500-23#Text>

13. Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/138/oj>

References

1. Borysova, V., Selezen', O. and Zhdek, V. (2024), “Financial analysis of the stability of insurance companies”, *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, vol. 10, pp. 61-65. <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-10-12>

2. Boronina, O. O. (2023), “Financial reliability of an insurance organization and factors ensuring it”, *Sotsial'na ekonomika*, vol. 66, pp. 99–108. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-66-09>

3. Dranus, V., Dranus, L. and Trushkina, N. (2023), “Innovative approaches to managing the solvency of insurance companies in Ukraine”, *Visnyk L'vivs'koho natsional'noho universytetu pryrodokorystuvannia. Seriiia Ekonomika APK*, vol. 30, pp. 151–156. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.151>

4. Kysil'ova, I. and Velychko, A. (2021), “Assessment of the financial soundness of an insurance organization”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-2>

5. Kneysler, O., Korol, S. and Spasiv, N. (2022), “Pragmatism of managing financial stability of insurance companies in Ukraine”, *Svit finansiv*, vol. 3, pp. 99–110. DOI: [10.35774/SF2022.03.099](https://doi.org/10.35774/SF2022.03.099)

6. Malaschuk, O. V. (2025), “Financial stability of an insurance company in the face of modern challenges”, *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, vol. 14, pp. 104–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2025-14-16>.
7. Matvijchuk, V. I. and Khamula, A. V. (2020), “Assessment and ensuring the reliability of international insurance organizations in the financial market of Ukraine”, *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 4 (40), pp. 107-119. DOI: 10.31558/2307-2318.2020.4.11
8. Muzychka, O. M. and Kopyliuk, N. Yu. (2025), “Financial reliability of insurance companies as the basis of their economic security”, *Biznes Inform*, vol. 8, pp. 370–378. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-370-378>
9. National Bank of Ukraine (2020), *Bila knyha. Maybutnye rehulyuvannya rynku strakhuvannya v Ukrayini* [White Paper. Future Regulation of the Insurance Market in Ukraine], UBS NBU, Kyiv, Ukraine.
10. Popovam L. V. and Mizuns'kam I. R. (2019), “Reinsurance as a factor in ensuring the financial reliability of an insurer”, *Biznes-navihator*, vol. 3-2, pp. 106–110, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_3-2_22 (Accessed 25 Feb 2026).
11. National Bank of Ukraine (2023), Resolution “On approval of the Regulation on requirements for the insurer's management system”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0194500-23#Text> (Accessed 25 Feb 2026).
12. National Bank of Ukraine (2023), “Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “On Approval of the Regulation on Establishing Requirements for Insurer Solvency and Investment Activities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0201500-23#Text> (Accessed 25 Feb 2026).
13. European Parliament and of the Council (2009), “Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II)”, available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/138/oj> (Accessed 25 Feb 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 08.03.26

Прорецензовано / Revised: 12.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26